

"Dünyanın âkıbeti ne olursa olsun, lezâizi terk etmek evlâdır. Çünkü âkıbetin ya saadettir; saadet ise şu fânî lezâizin terkiyle olur. Veya şekavettir." ifadesini izah eder misiniz?

Züht, "dünyanın fânî lezzetlerinden faydalanma konusunda zarurî miktarla yetinmek.", "refah içinde ve şaşaalı yaşamaya iltifat etmemek." gibi manalara gelir.

Tasavvufun mühim esaslarından biri, dünyayı terketmektir. Şüphesiz bu terk, Üstadımızın ifadesiyle "**kesben değil kalben**" olmalıdır. Kesb çalışma, kazanma demektir. Şu var ki, mahiyetine hem madde, hem mânâ dercedilen insan, dünyanın maddesine çalışırken, mana yönünü ihmal etmemedir. Bir insan para kazanmalı, fakat parayı kalbine değil, kasasına koymalı ve o parayla faydalı işler görmelidir. Mevlâna'nın teşbihiyle, "**Su geminin içine girse onu batırır, altında bulunursa onu yüzdürür.**"

Dünyanın bir çekim kuvveti vardır. Bu çekimden kurtulamayanlar hakikatin semasına yükselemezler.

Kendini dünyanın servet ve şaşaasına kaptırmış olan Karun'a, kavmi şu hatırlatmayı yaparlar: "**...Dünyadan nasibini unutma!..**" (Kasas, 28/77). Dünyadan nasibin ne olduğu hakkında Hamdi Yazır, şu açıklamada bulunur:

"Bazıları, '**helâl rızık ve meşru dünya zevki**', diye anlamak istemişlerse de o geçici **dünyanın kendisi** demektir. Asıl dünyadan nasip ise, "**Dünya ahiretin tarlasıdır.**" (Aclûnî, Keşfu'l-Hafa, I, 412.) , muktezasınca, ahiret için edilen intifa, ahirete kalacak ameldir. Yoksa dünyadan nasip, nihayet bir kefendir."

Bazılarının dünyayı terk noktasındaki "bir lokma bir hırka" telakkileri, kendi özel anlayışlarıdır. Asıl hüner, dünyayı ahiretin tarlası olarak görüp ondan ebedi saadeti namına azami derecede faydalanabilmektir.

"Beni, nefsin kurtarmayı düşünen hodgâm bir adam mı zannediyorlar? Ben, cemiyetin îmânını kurtarmak yolunda dünyamı da fedâ ettim, âhiretimi de. Seksen kûsûr senelik bütün hayatımda dünya zevki nâmına bir şey bilmiyorum. Bütün ömrüm harb meydanlarında, esâret zindanlarında, yâhut memleket hâpishânelerinde, memleket mahkemelerinde geçti. Çekmediğim cefâ, görmediğim ezâ kalmadı."(1)

"İşte ey hayat-ı dünyeviye'nin zevkine müptela ve endişe-i istikbâl ile istikbâlini ve hayatını temin için çabalayan bîçareler! Dünyanın

lezzetini, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz, meşrû dairedeki keyfe iktifâ ediniz; o, keyfinize kâfidir. Haricinde ve gayr-i meşrû dairedeki bir lezzetin içinde bin elem olduğunu sâbık beyânâta elbette anladınız. Eğer mâzi, yani, geçmiş zamanın hâdisâtını sinema ile hal-i hazırda gösterdikleri gibi, istikbâldeki ahvâl dahi-meselâ elli sene sonraki halleri-bir sinema ile gösterilse idi, ehl-i sefâhet, şimdiki güldüklerine yüz binlerce nefrîn ve nefret edip ağlayacaklardı."

"Dünya ve âhirette ebedî ve dâimî sürûru isteyen, İmân dairesindeki terbiye-i Muhammediyeyi (a.s.m.) kendine rehber etmek gerektir."(2)

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Yarın seni zillet ve rezaletlere maruz bırakmakla terk edecek olan dünyanın sefahetini bugün kemal-i izzet ve şerefle terk edersen, pek aziz ve yüksek olursun. Çünkü, o seni terk etmeden evvel sen onu terk edersen, hayrını alır, şerrinden kurtulursun. Fakat vaziyet makûse olursa, kaziyeye de makûse olur."(3)

"*Birinci yüzü*, Cenâb-ı Hakk'ın esmâsına bakar; onların nukuşunu gösterir, mânâ-i harfiyle, onlara âyinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsiz mektubât-ı Samedâniyedir. Bu yüzü gayet güzeldir; nefrete değil, aşka lâyıktır."

"*İkinci yüzü*, âhirete bakar; âhiretin tarlasıdır, Cennetin mezraasıdır, rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir; tahkire değil, muhabbete lâyıktır."

"*Üçüncü yüzü*, insanın hevesâtına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesâtı olan yüzdür. Şu yüz çirkindir. Çünkü fânîdir, zâildir, elemlidir, aldatır. İşte, hadîste vârid olan tahkir ve ehl-i hakikatin ettiği nefret, bu yüzdedir."(4)

Yukarıdaki pasajlardan Bediüzzaman'ın dünyanın faniliği noktasından bu dünyanın ehenmmiyetsizliğini ifade buyurmuş. Asıl bu dünyadaki varlıkların mana cihetiyle arka tarafına geçip ahiret cihetinden bu dünyaya bakmanın gerektiğini vurgulamaktadır. Ehl-i dünyanın bu dünyaya bakışı gibi bu dünyaya bakmamamızı tavsiyede bulunmakta ve zaten kendisi de tamamen bu meyanda bir yaşam sürmüştür.

[İktisad Risalesinde](#) insanın kuvve-i zaikası yani tat alma duyusu şöyle anlatılmaktadır:

"Rahmeti ilahiyenin matbahlarına bir nazır ve bir müfettiş hükmündedir. Ve o kuvve-i zaikada taamlar adedince mizancılarla ni'meti ilahiyenin envainı tartmak ve tanımak; bir şükürü manevi suretinde cesede, mideye haber vermektir."

"İsraf etmemek şartıyla ve sırf vazife-i şükrâniyeyi yerine getirmek ve envâ-ı niam-ı İlâhiyeyi hissedip tanımak kaydıyla ve meşru olmak ve zillet ve dilencilige vesile olmamak şartıyla, lezzetini takip edebilir."

"Ve o kuvve-i zâikayı taşıyan lisanı şükürde istimal etmek için leziz taamları tercih edebilir."(5)

Dünya hayatı ancak iki sonuç ile bitebilir. Üstat, her iki sonuçta da dünya lezzetlerini terk etmek gerektiğine işaret ediyor ve bunun gerekçelerini izah ediyor.

Biri, iman ve salih amel neticesinde saadeti ebediyeye mazhar olmaktır. Ebedi saadetin kazanılması da ancak, Allah namına olmayan haram lezzetleri terk etmek ile mümkündür. Yani ebedi saadetin kazanılması, haram lezzetleri terk etmek ile kayıtlıdır. Bu noktadan lezzetleri terk etmek gerekir.

Dünya hayatının diğer neticesi ise, şekavettir. Yani ebedi azap ve hüsrandır. Ölümü mutlak bir yokluk olarak gören birisi için de dünya lezzetlerini terk etmek evladır. Zira, idama mahkum bir adama, dünyanın en leziz yiyecek ve içeceklerini getirilse veya asılacağı idam sehvası süslense, onun acısını hafifletir mi yoksa, acısına acı mı katar? Çok leziz bir yemek yediğinde, kendine der ki; **"Şu yemeği bir daha ebediyen yiyemeyeceğim."** daha idam olmadan, yokluğun acısını hisseder. İdam olmadan, küçük idamlara maruz kalır. Ama o lezzetli yemeği yememesi halinde, küçük küçük idamlardan kendini korumuş olur. O zaman kafir birinin de, dünyanın lezzetlerini terk etmesi, kendi açısından iyidir.

Bir de dünyanın lezzetli hayatına ünsiyet ve ülfet ne kadar kuvvetli ve kavi ise, onlardan ebedi ayrılmak o kadar sert ve acı olur. Öyle ise yokluğa gittiğini sanan o adam için, dünyanın lezzetlerine kendini alıştırmaması ve ünsiyet etmesi hiç iyi olmaz.

Burada terki evla olan dünya lezzetlerinden kasıt, mümin için haram lezzetler, kafir için ise her nevi lezzetlerdir.

Zira idam mahkumu, hiçbir şeyden lezzet alamaz. Ama iman sahibi bir mümin, helal olan şu dünya lezzetlerini, ahiret lezzetlerinin bir numunesi nevinden tadabilir ve

ahiret lezzetlerine bir şevk ve şükre bir kapı açabilir. Kafirin böyle bir imkanı olmadığı için, bütün lezzetleri terk etmesi evla olanıdır.

Dipnotlar:

- (1) [bk. Tarihçe-i Hayat, Tahliller.](#)
- (2) [bk. Sözler, On Üçüncü Söz.](#)
- (3) [bk. Mesnevi-i Nuriye, Zerre.](#)
- (4) [bk. Sözler, Otuz İkinci Söz.](#)
- (5) [bk. Lem'alar, On Dokuzuncu Lem'a.](#)